

معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی و روابط عمومی وزارت پست و تلگراف و تلفن، یادآوری شد. اکنون با شروع کار دولت جدید و استقرار مدیریت‌های تازه در مراکز پژوهشی، آموزشی و تحقیقاتی کشور، خصوصاً در دو وزارتخانه مهم و حساس «فرهنگ و ارشاد اسلامی» و «فرهنگ و آموزش عالی» می‌توان امیدوار بود که اهمیت و ضرورت انجام پژوهش‌هایی از این دست، بیشتر مدنظر قرار گیرد. پژوهشگران و اندیشمندان عرصه ارتباطات جمعی در ایران، اکنون امیدوارند دولت حجت‌الاسلام‌والمسلمین خامنه‌ای شرایطی

■ در انگلستان، سه بار کمیسیون‌های مخصوصی موسوم به «کمیسیون سلطنتی مطبوعات» متشکل از محققان و متخصصان مأموریت یافتند مسائل مطبوعات و موضوع‌های مربوط به توسعه انحصارهای بزرگ و بحران اقتصادی مطبوعات را بررسی کنند و راه‌حل‌های مناسب ارائه دهند.

دولت تازه و ضرورت انجام پژوهش‌های ملی ارتباطی

نقش خاص کمیسیون‌ها و کمیته‌های مأمور از سوی پارلمان‌ها و حکومت‌ها، برای

مطالعه و تحقیق در زمینه‌های مختلف ارتباطات

مقدمه

ضرورت توجه به مطالعات و تحقیقات جامع ارتباطی در جهت آینده‌نگری و تحقق هدف‌های توسعه ملی و کمک به سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های مملکتی، که در دهه‌های اخیر در کشورهای پیشرفته جهان و برخی از ممالک در حال توسعه به اجرا در آمده‌اند، برای نخستین بار در دوره پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به دنبال پایان جنگ تجاوزآمیز عراق علیه ایران، مطرح شد.

گروه علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی، در سال ۱۳۶۹، بعد از ایجاد «مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها» از طرف معاونت مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به موازات همکاری‌های آموزشی و پژوهشی با این مرکز، در ارائه یک پیش طرح پژوهشی، برای تحقیق جامع درباره ارتباطات، پیشقدم شد.^۱ و در نخستین سمینار بررسی مسائل مطبوعات ایران، که در اسفندماه همان سال با همکاری این گروه و مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها در تهران برگزار شد، نیز آن را مطرح کرد.

پس از آن هم در موقعیت‌های مختلف، اهمیت و ضرورت اقدام به این گونه تحقیق‌ها در زمینه‌های ارتباطات، از سوی گروه مذکور به

۱. انگلستان

فراهم آورد که گام‌هایی اساسی و عمیق در این زمینه برداشته شود. امید است همانگونه که دولت‌ها در بسیاری از ممالک توسعه یافته و در حال توسعه، در پیشبرد این نوع مطالعات و تحقیقات، پیشگام و راهنما بوده‌اند، در ایران نیز با پشتیبانی دولت تازه، اقدام لازم برای پژوهش‌های ارتباطی ملی، به منظور سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مملکتی در این زمینه، از طریق مراکز و گروه‌های پژوهشی مأمور از سوی آن، صورت گیرد.

بررسی تجربه‌های کشورهای انگلستان، فرانسه، ایالات متحده آمریکا، کانادا و هند، در ایجاد کمیسیون‌ها و کمیته‌های مأمور از طرف مجالس مقننه و یا مراجع دولتی و حکومتی آنها، برای مطالعه و تحقیق راجع به عملکردها و مشکلات و مسائل ارتباطات جمعی و تکنولوژی‌های نوین ارتباطی و ارائه رهنمودها و خط‌مشی‌های مفترضی در جهت پیشرفت و گسترش آنها، می‌تواند به منظور انجام اقدام‌های مشابه در ایران و به ویژه برای جلب توجه بیشتر مجلس شورای اسلامی و کمک به قانونگذاران در این زمینه‌ها، و بهبود سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های ارتباطات، سودمند واقع شود.

برای شناخت نمونه‌های مهم کمیسیون‌ها و کمیته‌های مأمور مطالعه و بررسی در مورد ارتباطات، توجه به تجربه‌های دهه‌های اخیر انگلستان، به لحاظ قدمت و سداومت آنها، بر تجربه‌های دیگر مقدم است.

الف. کمیسیون‌های مربوط به مطبوعات

در انگلستان، سه بار در طول دهه‌های ۱۹۴۰، ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، کمیسیون‌های مخصوصی موسوم به «کمیسیون سلطنتی مطبوعات» متشکل از محققان و متخصصان، از طرف مجلس عوام این کشور مأموریت یافتند تا مسائل روزنامه‌ها و مجله‌ها و به ویژه موضوع‌های مربوط به توسعه انحصارهای بزرگ و بحران اقتصادی مطبوعات را مطالعه و بررسی کنند و برای آنها، راه‌حل‌های مناسب ارائه دهند.

باید یادآوری کرد که پیش از آن - در طول دهه‌های یادشده و همچنین دهه ۱۹۸۰ - کمیته‌های متعددی برای مطالعه و تحقیق راجع به مسائل رادیو و تلویزیون، در انگلستان تشکیل شده بود.

— نخستین «کمیسیون سلطنتی مطبوعات» پس از پایان جنگ جهانی دوم، در دوره حکومت حزب کارگر، به تقاضای مجلس عوام انگلستان، تشکیل شد.

این کمیسیون، به ریاست «سِر ویلیام دی. رُس» (Sir William D. Ross)، در سال ۱۹۴۷ ایجاد شد و پس از دو سال مطالعات و تحقیقات وسیع، گزارش نهایی خود را، در سال ۱۹۴۹، منتشر کرد. مهم‌ترین توصیه این کمیسیون برای کمک به بهبود عملکردهای اجتماعی روزنامه‌ها و مجله‌ها، تأسیس «شورای مطبوعات» (The Press Council) بود، که در سال ۱۹۵۳ تحقق یافت.^۲

— دومین «کمیسیون سلطنتی مطبوعات» در سال‌های ۱۹۶۱ و ۱۹۶۲، به پژوهش و بررسی در مورد مطبوعات انگلستان پرداخت. ریاست این کمیسیون با «لرد شاورکروس» (Lord Shawcross) بسود. گزارش‌های کمیسیون اخیر، که به صورت یک گزارش مقدماتی و یک گزارش نهایی در طول سال‌های ۱۹۶۴ تا ۱۹۶۷، انتشار یافتند، شامل چندین جلد بود.^۳

— سومین و آخرین «کمیسیون سلطنتی مطبوعات» از سوی مجلس عوام انگلستان در سال‌های ۱۹۷۴ تا ۱۹۷۷ تشکیل شد. ریاست این کمیسیون را «او. آر. مک‌گریگور» (O.R. Mc Gregor) به عهده داشت. گزارش نهایی این کمیسیون، همراه با ۱۲ جلد گزارش‌های ویژه‌ای که نتایج سفارش‌های تحقیقاتی آن بودند، در سال ۱۹۷۷، منتشر شد.^۴

به دنبال کمیسیون‌های مذکور، در سال ۱۹۸۹، کمیته‌ای برای بررسی درباره عملکرد مطبوعات در زمینه مسائل مربوط به زندگی خصوصی افراد، به تقاضای حکومت انگلستان تشکیل شد. گزارش این کمیته، که ریاست آن را «دیوید کالکوت» (David Calcutt) از حقوقدانان معروف انگلیسی، به عهده داشت، در سال ۱۹۹۰، به مجلس عوام، ارائه گردید.

پس از تأسیس گزارش «کمیته دیوید کالکوت» از طرف پارلمان، بر مبنای توصیه‌های مندرج در آن، «شورای مطبوعات» انگلستان، که در سال ۱۹۵۳، بر اساس گزارش نهایی نخستین کمیسیون مطبوعات، ایجاد شده بود، جای خود را به نهاد جدیدی موسوم به «کمیسیون شکایات مطبوعات» (The Press Complaints Commission) واگذار کرد.^۵

ب - کمیته‌های مربوط به رادیو و تلویزیون دو دهه پیش از تشکیل کمیسیون‌های مطبوعاتی یادشده از طرف مجلس عوام انگلستان، به دنبال روی کارآمدن نخستین حکومت حزب کارگر در دوره پس از جنگ جهانی اول، در حالی که از دسامبر ۱۹۲۲، اولین فرستنده رادیویی بریتانیا، شروع به کار کرده بود، در آوریل ۱۹۲۳، از سوی این حکومت و به کوشش وزیر پست آن کشور، کمیته تحقیقی، مرکب از هفت تن از متخصصان و محققان به ریاست «سِر فردریک سایکس» (Sir Fredrick Sykes) برای بررسی در مورد بهبود وضعیت این فرستنده و انطباق فعالیت آن با نیازهای کنونی و آینده تشکیل شد. بعد از ارائه گزارش نهایی این کمیته، از طرف حکومت انگلستان به مجلس عوام، بر مبنای پیشنهادها مندرج در آن، به جای فرستنده رادیویی موجود، که به وسیله بخش خصوصی تأسیس شده بود، «بنگاه سخن‌پراکنی انگلستان» (The British Broadcasting Corporation (B.B.C)) به صورت یک مؤسسه خدمت عمومی، ایجاد شد.

تحولات بعدی بنگاه مذکور و از جمله، اضافه شدن برنامه‌های تلویزیونی به فعالیت‌های رادیویی آن در اواخر دهه ۱۹۳۰ و اوائل دهه ۱۹۴۰، تأسیس «تلویزیون مستقل» از طرف بخش خصوصی همراه با آگهی‌های بازرگانی در سال ۱۹۵۴ و تمام دگرگونی‌های رادیو - تلویزیونی چند دهه اخیر انگلستان همه به دنبال تشکیل کمیته‌های رادیو - تلویزیونی خاص از سوی حکومت و ارائه گزارش‌های آن به پارلمان، صورت گرفته‌اند. در این زمینه‌ها، گزارش‌های کمیته‌های رادیو - تلویزیونی بعدی، که به ترتیب در سال‌های ۱۹۳۳، ۱۹۳۵، ۱۹۴۳، ۱۹۵۰، ۱۹۶۲، ۱۹۷۷ و ۱۹۸۸، انتشار یافتند قابل توجه می‌باشند.^۶

۲. فرانسه

در فرانسه نیز در دهه‌های اخیر، کمیسیون‌های مختلفی، از طرف مراجع عالی دولتی و حکومتی برای بررسی وضع ارتباطات جمعی و تکنولوژی‌های نوین ارتباطات تشکیل شده‌اند و گزارش‌هایی درباره چشم‌اندازهای آینده عملکردهای ارتباطی و ضرورت قانونگذاری‌های جدید، ارائه داده‌اند.

■ در فرانسه، طی دهه‌های اخیر کمیسیون‌های مختلفی، از طرف مراجع عالی دولتی و حکومتی برای بررسی وضع ارتباطات جمعی و تکنولوژی‌های نوین ارتباطات تشکیل شده‌اند و گزارش‌هایی درباره چشم‌اندازهای آینده عملکردهای ارتباطی و ضرورت قانونگذاری‌های جدید، ارائه داده‌اند.

الف - کمیسیون‌های تحقیق درباره رادیو و تلویزیون و مطبوعات

پس از وقایع انقلابی ماه مه ۱۹۶۸، تحت تأثیر مقتضیات زمان و ضرورت اصلاحات جدید در وسائل ارتباط جمعی، این نوع کمیسیون‌ها اهمیت بیشتری پیدا کرد. به همین جهت در سال ۱۹۶۹، دو کمیسیون مهم، یکی برای مطالعه درباره دگرگونی ساختاری رادیو و تلویزیون و دیگری برای بررسی راجع به مشارکت روزنامه‌نگاران در اداره امور مطبوعات، تشکیل شدند:

— «کمیسیون مطالعه در مورد اساسنامه سازمان رادیو - تلویزیون فرانسه»، در سال ۱۹۶۹ از سوی پارلمان فرانسه تأسیس یافت، راجع به اصلاحات ضروری در این سازمان به بررسی بپردازد و سال بعد گزارش خود را ارائه دهد.^۷

بر مبنای این گزارش، در ژوئیه سال ۱۹۷۲، به جای قانون مصوب ۱۹۶۴، قانون تازه‌ای درباره طرز اداره تشکیلات رادیو - تلویزیونی فرانسه به تصویب پارلمان رسید.

— کمیسیون دیگری، در سال ۱۹۶۹، به تقاضای وزیر اطلاعات وقت فرانسه تشکیل شد و مأموریت یافت تا در مورد مشارکت نویسندگان و خبرنگاران مطبوعات در مالکیت اقتصادی و مدیریت تحریریه و امور اداری و مالی روزنامه‌ها و مجله‌ها، که پس از رویدادهای انقلابی ماه مه ۱۹۶۸، مهمترین خواست حرفه‌ای روزنامه‌نگاران بشمار می‌رفت، مطالعه کند و مخصوصاً راجع به تشکیل شرکت‌های متشکل از نویسندگان و خبرنگاران برای اداره مطبوعات، اظهار نظر نماید.

■ تجربه هند در ایجاد «کمیسون مطبوعات» که در نخستین سال‌های پس از استقلال این کشور، به توصیه پارلمان آن کشور، برای مطالعه و تحقیق درباره بهبود وضع مطبوعات صورت گرفت، مهم‌ترین نمونه تشکیل کمیسیون‌های مأمور پژوهش راجع به ارتباطات، در ممالک در حال توسعه به‌شمار می‌رود.

این کمیسیون، که به ریاست «ریمون لیندون» (Raymond Lindon) یک حقوقدان برجسته فرانسوی و معاونت پروفیسور «فرنان ترو» (Fernand Terrou) رئیس انستیتوی مطبوعات دانشگاه پاریس و عضویت هشت شخصیت مهم دیگر مطبوعاتی و دانشگاهی تشکیل شده بود، گزارش خود را در سال ۱۹۷۰، ارائه کرد.^۸

در اواخر دهه ۱۹۷۰، کمیسیون بسیار مشهوری نیز برای مطالعه و بررسی درباره «اطلاعاتی شدن جامعه»، به تقاضای «والری ژیسکاردستن» (Valery Giscard d'Estaing)، رئیس جمهوری وقت فرانسه، به منظور پاسخگویی به مسائل مربوط به انقلاب نوین ارتباطی و کاربرد انفورماتیک در جامعه صنعتی، تشکیل شد. این کمیون که در دسامبر ۱۹۷۶، به ریاست «سیمون نورا» (Simon Nora) شخصیت اقتصادی و بازرسی کل دارایی و همکاری «آلن مینک» (Alain Minc) بازرسی دارایی، ایجاد شد، در ژانویه ۱۹۷۸، گزارش خود را به ریاست جمهوری تسلیم کرد.

در این گزارش، پس از بررسی کلی وضع اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی فرانسه و ضرورت مبرم استفاده از انفورماتیک، و بسادآوری تحولات تکنولوژیکی جدید ارتباطات و اهمیت روزافزون «تلماتیک»، طی سه مبحث، به ترتیب «معارضه‌های تلماتیک»، «تکیه‌گاه‌های تلماتیک» و «مسائل آینده»، تجزیه و تحلیل شده بودند. در قسمت اول در مورد معارضه‌ها، ضمن سه بخش، «نتش تلماتیک در رشد نوین»، «تلماتیک و امکانات جدید قدرت» و «تلماتیک و استقلال ملی»، بررسی شده بودند. در قسمت دوم در زمینه تکیه‌گاه‌ها نیز در سه بخش؛ «قطب ارتباطات دور»، «دولت و سایر بازیگران صحنه انفورماتیک» و «اطلاعاتی‌سازی (کامپیوتری‌سازی) سازمان‌های اداری»، مورد مطالعه قرار گرفته بودند.

در قسمت سوم راجع به مسائل آینده هم دو فرضیه، با عنوان‌های استفهامی «جامعه اطلاعاتی شده، جامعه برخوردارهای فرهنگی؟» و «طرح در آینده اتفاقی: اجتماعی کردن اطلاعات؟»، مطرح شده بودند.

گزارش نهایی کمیسیون مذکور، بسیار مفصل و شامل چهار جلد بود. جلد اول به «انفورماتیک نوین و رشد نوین» اختصاص

یافته بود که شش گزارش ضمیمه، به ترتیب درباره «شیکه‌ها، ارتباطات دور و تلماتیک»، «بانک‌های اطلاعاتی»، «انفورماتیک و اقتصاد کلان: نخستین رویکرد»، «جامعه اطلاعاتی و رشد جدید: بررسی برخی رویکردهای خارجی (ژاپن و ایالات متحده)»، «رویکردی برای ارزیابی اقتصادی کاربردهای انفورماتیک»، «اطلاعاتی‌سازی (کامپیوترسازی) جامعه: ساختار تحلیلی در چند کشور خارجی» را دربرمی‌گرفت.

جلد دوم با عنوان «صنعت و خدمات انفورماتیک»، سه گزارش راجع به «صنعت انفورماتیک: توسعه، سیاست‌ها و وضعیت‌های کشورهای مختلف»، «تحول بازار ملزومات انفورماتیک از ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۰» و «شرکت‌های خدماتی و مشاوره‌ای انفورماتیک» را شامل می‌شد.

جلد سوم درباره «انفورماتیک و استفاده‌کنندگان آن - سازمان‌های اداری و مؤسسه‌های خصوصی» بود و سه گزارش ضمیمه، به ترتیب شامل «انفورماتیک و تشکیلات اداری فرانسه»، «بخش‌های انفورماتیک داخلی» و «استفاده‌کنندگان متوسط و کوچک» را همراه داشت.^۹

ب - بررسی راجع به مؤسسه‌های مطبوعاتی در سال‌های پایانی دهه ۱۹۷۰، مسائل مربوط به مدیریت مؤسسه‌های مطبوعاتی، که بعد از جنگ جهانی دوم همیشه مسؤولان دولتی و سندیکا‌های روزنامه‌نگاران را به خود مشغول داشته بود، بار دیگر طرف توجه خاص قرار گرفت و به همین جهت از سوی شورای اقتصادی و اجتماعی فرانسه، که بر امور سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی نظارت می‌کند، کمیونی به ریاست پروفیسور «ژرژ ودل» (Georges Vedel)، استاد معروف حقوق عمومی و رئیس سابق دانشکده حقوق پاریس، مأموریت پیدا کرد تا درباره ویژگی‌های مؤسسه‌های مطبوعاتی و کیفیت اداره آنها به مطالعه و تحقیق بپردازد. گزارش این کمیسیون، که در آن بر آزادی، استقلال و کثرت‌گرایی مطبوعات، تأکید فراوانی صورت گرفته بود، در سال ۱۹۷۹، منتشر شد.^{۱۰}

پ - مطالعات و تحقیقات ارتباطی دوره حکومت حزب سوسیالیست از سال ۱۹۸۱، به دنبال به قدرت رسیدن

حزب سوسیالیست فرانسه و پیروزی «فرانسوا میتران» (Francois Mitterrand) رهبر این حزب در انتخابات ریاست جمهوری آن کشور، توجه زیادی به تشکیل کمیسیون‌های خاص، برای مطالعه و تحقیق درباره مسائل مربوط به ارتباطات و مخصوصاً ارتباطات رادیو - تلویزیونی و همچنین زمینه‌های عمومی ارتباطات و فرهنگ، شد.

در ساه ژوئیه ۱۹۸۱، به تقاضای «پیر موروا» (Pierre Mauroy) نخست‌وزیر وقت فرانسه، کمیسیون ویژه‌ای به ریاست «پیر موآنو» (Pierre Moinot)، برای بررسی و ارزیابی راجع به سازماندهی نظام‌های ارتباطی فرانسه تشکیل شد.

تجربه تشکیل کمیسیون‌های مطالعاتی و تحقیقاتی مربوط به مطبوعات، که نخستین بار در دوره پس از جنگ جهانی دوم در انگلستان آغاز شد، در دهه‌های بعد در کانادا نیز به سبب همبستگی‌های تاریخی و سیاسی دیرین آن دو کشور، تأثیر گذاشت.

این کمیسیون، پس از مشاوره‌ها و تبادل نظرهای متعدد، در سپتامبر همان سال، گزارش خود را به نخست‌وزیر ارائه کرد و ضمن آن بر ضرورت تحکیم آزادی ارتباطات، با استفاده از امکانات نوین ارتباطی سمعی و بصری، تأکید کرد. با توجه به این گزارش، هیأت وزیران فرانسه در ماه مارس ۱۹۸۲، لایحه قانونی جدیدی برای اصلاح سازماندهی رادیو-تلویزیون، به پارلمان ارائه کرد که پس از مباحثه‌های بسیار طولانی و پرسروصدا، در ژوئیه همان سال به تصویب رسید.^{۱۱}

هیأت تحقیقی دیگری نیز به سرپرستی «آرمان ماتلار» (Armand Mattelart) استاد فرانسوی معروف علوم ارتباطات، در ماه مارس ۱۹۸۲، از سوی وزیر پژوهش و تکنولوژی وقت فرانسه مأموریت یافت تا تحقیق سریع و در عین حال جامعی درباره «تکنولوژی، انتشار فرهنگ و ارتباطات» (Technologie, Diffusion. de; La, Culture et Communication.) انجام دهد.

گزارش این تحقیق، که در آن از یک طرف به زمینه‌های تحقیق، شامل مطبوعات، سینما، صنایع فرهنگی، مخاطبان و مسائل ارتباطی سمعی و بصری، آموزش و ارتباطات سمعی و بصری و نیز ارتباطات سازمانی و از طرف دیگر به محورهای اساسی پژوهشگری و تجربه‌جویی، همچون رویکرد همه جانبه در مورد اطلاعات اقتصادی و اجتماعی، روابط آفرینش فرهنگی و تولید اطلاعات، رابطه آموزش و تکنولوژی‌های ارتباطی، همکاری‌های پژوهش‌های فرهنگی و ارتباطی و صنعت، مباحث نوین روابط فرهنگی و ارتباطی در سطح‌های ملی و بین‌المللی و گفت‌وگوهای شمال و جنوب، پرداخته شده بود و در پایان آن هم پیشنهاد‌های مهم ساختاری عرضه شده بود، در اواخر سال ۱۹۸۲، با عنوان «تکنولوژی، فرهنگ و ارتباطات» منتشر شد.^{۱۲}

ت - مطالعه و بررسی در مورد «بزرگراه‌های اطلاعاتی»

آخرین تحقیق مهمی که در زمینه ارتباطات، در فرانسه صورت گرفته است، پژوهشی درباره بزرگراه‌های اطلاعاتی می‌باشد. این تحقیق در اوائل سال ۱۹۹۴، به تقاضای «ادوارد بالادور» (Edouard Balladur) نخست‌وزیر وقت فرانسه، به سرپرستی «ژرار تری» (Gerard Thery) مهندس ارتباطات و پژوهشگر «مرکز ملی انفورماتیک و ارتباطات»، آغاز شد و گزارش آن در پایان همان سال ارائه شد.^{۱۳}

در این گزارش، پس از مقدمه‌ای در مورد اهمیت رقومی سازی اطلاعات (دیجیتالی کردن اطلاعات)، نقش آینده بزرگراه‌های اطلاعاتی و چند رسانه‌ای‌ها (مولتی مدیا) و نتایج مثبت آنها در جوامع معاصر، طی سه فصل، با عنوانهای «معارضه‌ای جهانی: کوشش‌های تمام کشورهای بزرگ در زمینه بزرگراه‌های اطلاعاتی»، «امکانات امیدبخش و جدی: تسخیر بازارهای خدماتی نهفته و اهمیت روزافزون نرم‌افزارها» و «ضرورت یک استراتژی تعالی جویانه برای بسیج تمام وسائل: مدیریت هوشمندانه در شرایط رقابت جهانی» عرضه شده‌اند.

۳. ایالات متحده آمریکا

کمیسیون‌های مأمور به مطالعه و تحقیق

درباره مسائل ارتباطات در ایالات متحده آمریکا، در دهه‌های اخیر، تحت تأثیر شرایط و اوضاع و احوال این کشور، به شکل‌های مختلف، از سوی نهادهای غیردولتی و دولتی، به فعالیت و ارائه گزارش پرداخته‌اند.

لازم به یادآوری است که در ایالات متحده، برخلاف انگلستان، که از دهه سوم قرن حاضر، به ایجاد منظم و پیاپی کمیته‌ها و کمیسیون‌های تحقیق در مورد رادیو و تلویزیون و مطبوعات، توجه داشته است، به لحاظ ادامه سنت قدیمی تشکیل «کمیته‌های استماع» (The Hearing Committes) نظریات متخصصان در کنگره این کشور - که به مناسبت بررسی لوایح مهم قانونی صورت می‌گیرد - برای ایجاد کمیسیون‌ها و کمیته‌های مستقل مأمور از طرف پارلمان و حکومت برای تحقیق راجع به مسائل عمده مملکتی و از جمله موضوع‌های مربوط به ارتباطات، تمایل زیادی وجود ندارد.

الف - کمیسیون آزادی مطبوعات

یکی از کمیسیون‌های مطالعاتی و تحقیقاتی مشهوری که در دوره پس از جنگ جهانی دوم، برای بررسی درباره مسائل ارتباطات جمعی و مخصوصاً روزنامه‌ها و مجله‌ها در ایالات متحده تشکیل شد، «کمیسیون آزادی مطبوعات» بود. این کمیسیون با حمایت مالی «هنری لوس» (Henry Luce) مدیر مجله هفتگی «تایم» در طول سال‌های ۱۹۴۶ و ۱۹۴۷، به ریاست «جان هاپکینز» (John Hutchins) رئیس وقت دانشگاه شیکاگو و با مشارکت ۱۲ تن از صاحب‌نظران و متخصصان مشهور اقتصادی، حقوقی، سیاسی، اجتماعی و ارتباطی آمریکا در دانشگاه مذکور، برگزار شد.

گزارش نهایی این کمیسیون، با عنوان «مطبوعات آزاد و مسؤول» که در سال ۱۹۴۷ منتشر شد^{۱۴}، در پایه‌گذاری نظریه معروف «مسؤولیت اجتماعی» مطبوعات و سایر وسائل ارتباط جمعی، و پیشبرد دکترین «جریان آزاد اطلاعات»، در جهت اهداف جهانی سیاست خارجی دولت آمریکا، نقش مهمی ایفا کرد.

ب - کمیسیون و کمیته بررسی برنامه‌های خشونت‌آمیز تلویزیونی

کمیسیون دیگری موسوم به «کمیسیون ملی بررسی علل و پیش‌گیری خشونت» (The

National Commission in the Causes and Prevention of Violence) به تقاضای دولت ایالات متحده، به سرپرستی «میلتون آیزنهاور» (Milton S. Eisenhower) برای مطالعه و تحقیق راجع به تأثیرهای اجتماعی نمایش صحنه‌های خشونت‌آمیز از طریق وسائل ارتباطی تصویری و به‌ویژه تلویزیون، تشکیل شد. گزارش نهایی این کمیسیون که ۱۳ متخصص در زمینه‌های علمی مختلف در آن شرکت داشتند، پس از ۱۸

■ کمیسیون‌های مأمور به مطالعه و تحقیق درباره مسائل ارتباطات در ایالات متحده آمریکا، در دهه‌های اخیر، تحت تأثیر شرایط و اوضاع و احوال این کشور، به شکل‌های مختلف، از سوی نهادهای غیردولتی و دولتی، به فعالیت و ارائه گزارش پرداخته‌اند.

ماه بررسی و ارزیابی در اواخر سال ۱۹۶۹، انتشار یافت.

در گزارش مذکور نقش منفی نمایش صحنه‌های خشونت‌بار تلویزیونی و سینمایی و تأثیر آن در تخریب مبانی زندگی اجتماعی و مخصوصاً شرایط روانی و اخلاقی نوجوانان، شدیداً مورد انتقاد قرار گرفت. به موجب این گزارش، مشخص شد که افراد ذکور طبقه متوسط آمریکائی، نوعاً پنج ساعت از وقت شبانه‌روز خود را برای استفاده از وسائل ارتباطی صرف می‌کنند. در این میان، گیرنده‌های تلویزیونی آنان در هر روز شش ساعت روشن می‌ماند و هر فرد در حدود دو ساعت و نیم از وقت روزانه خویش را به تماشای تلویزیون اختصاص می‌دهد.

چنین فردی، معمولاً روزانه دو ساعت از وقت خود را - و اغلب در خارج خانه - با شنیدن برنامه‌های رادیویی می‌گذراند و در حدود نیم ساعت هم به مطالعه روزنامه می‌پردازد.

یافته‌های تحقیقاتی همچنین نشان دادند که افراد بزرگسال طبقه کم‌درآمد، از پرعلاقه‌ترین بینندگان تلویزیون بشمار می‌روند و به‌طور متوسط، بیش از ۵ ساعت از شبانه‌روز

را به تماشای تلویزیون مشغول می‌شوند و نسبت به افراد طبقه متوسط، به مطالعه مطبوعات علاقه کمتری دارند.

برطبق گزارش یادشده معلوم شد که کودکان و نوجوانان، بیشترین علاقه را به تلویزیون نشان می‌دهند و نصف تاریخ وقت آزاد خود را - که معمولاً برابر با زمان مدرسه رفتن و حتی بیشتر از آن هم می‌شود - در برابر تلویزیون می‌گذرانند. در گزارش کمیسیون، به خصوص از این که دو سوم برنامه‌های تصویری داستانی سه شبکه سراسری تلویزیونی آنها به نمایش جنایت و فیلم‌های وسترن و صحنه‌های پرماجرایی خشونت‌بار، اختصاص یافته و به‌طور متوسط در هر ساعت بیست‌بار خشونت نشان داده می‌شود، به سختی انتقاد شده بود.

گزارش کمیسیون پژوهشی اخیر، توصیه‌های متعددی نیز، برای دگرگونی برنامه‌های خشن تلویزیونی از سوی گردانندگان شبکه‌ها، ضرورت تغییر رفتار مخاطبان در استفاده از برنامه‌ها، توجه بیشتر کمپانی‌های سینمایی برای تولید فیلم‌های داستانی کم‌خشونت، نیز داشت و بر اقدامات همه‌جانبه در مورد ایجاد برنامه‌های تلویزیونی بدون خشونت برای کودکان، تأکید نمود.^{۱۵}

کمیته مشورتی ویژه‌ای که در سال ۱۹۶۹، از سوی وزارت «بهداشت، آموزش و رفاه» ایالات متحده آمریکا برای بررسی در مورد «تلویزیون و رفتار اجتماعی» (The Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behavior) با شرکت ۱۲ متخصص برجسته ارتباطی و از جمله «ایروینگ ال. جانیس» (Irving L. Javis)، «جوزف کلایپر» (Joseph Klapper) و «ایتیل دوسولاپول» (Ithiel de Sola pool) تشکیل شد، نیز در میان کوشش‌هایی که در آن دوره برای مقابله با افزایش برنامه‌های خشونت‌آمیز تلویزیونی صورت می‌گرفتند، قابل توجه‌اند. انتشار گزارش پنج جلدی این کمیته تحت عنوان «تلویزیون و بلوغ: آثار خشونت‌آمیز» (Television and Growing up: the Impact of Television Violence) که در سال ۱۹۷۲ صورت گرفت، در مطبوعات آمریکا عکس‌العمل‌های مختلفی را برانگیخت. به طوری که کمیته فرعی ارتباطات مجلس سنای آمریکا برای ارزیابی آن، جلسات استماع از متخصصان و صاحب‌نظران ترتیب داد.^{۱۶}

پ - کمیسیون‌های مطالعه در مورد مطالب و تصاویر مستهجن و پورنوگرافی

در سه دهه اخیر، ضرورت چاره‌جویی در برابر افزایش مطالب و تصویرهای مستهجن و مغایر عفت در محتویات و برنامه‌های وسائل ارتباط جمعی ایالات متحده نیز به ایجاد کمیسیون‌های خاص برای مطالعه و تحقیق در این زمینه، منتهی شده است.

در سال ۱۹۶۷، به تقاضای رئیس جمهوری آمریکا، یک «کمیسیون بررسی مطالب و تصاویرهای مستهجن و پورنوگرافیک» (The Commission on Obscenity and Pronography) تأثیر آنها در فرهنگ جامعه، تشکیل شد. این کمیسیون با بودجه‌ای معادل دو میلیون دلار به کار پرداخت و پس از دو سال، گزارش خود را به دولت آمریکا ارائه کرد.

در این گزارش نتیجه‌گیری شده بود که با وجود تأثیرهای اجتماعی منفی انتشار و پخش این‌گونه مطالب و تصویرها و نقش آنها در افزایش رفتارهای تجاوزآمیز، نمی‌توان بین مشاهده برنامه‌های تصویری پورنوگرافیک و ارتکاب اعمال ضداجتماعی و ارتکاب جنایات جنسی، رابطه علت و معلولی دقیق، پیدا کرد. به همین جهت، با توجه به شرایط حاکم بر فضای عمومی جامعه آمریکا در آن زمان، اکثریت اعضای کمیسیون توصیه نمودند که تمام قوانین محدودکننده فروش تصویرهای پورنوگرافی به بزرگسالان، لغو شود. اما این توصیه و بسیاری از توصیه‌های دیگر کمیسیون، از سوی دولت «ریچارد نیکسون»، رئیس جمهوری وقت آمریکا، رد شد.^{۱۷}

در سال‌های دهه ۱۹۷۰ همراه با رواج و توسعه نوارهای تصویری ویدئو کاست و افزایش سریع فیلم‌های مستهجن و پورنوگرافیک در داخل خانواده‌ها، نسبت به نتیجه‌گیری‌های کمیسیون یاد شده، تردیدها و پرسش‌های فراوانی پدید آمد و به همین جهت، ضرورت انجام پژوهش‌های جدید طرف توجه قرار گرفت.

- کمیسیون دیگری در همین زمینه، در سال ۱۹۸۶، در دوره ریاست جمهوری «رونالد ریگان»، به سرپرستی «ادوین میز» (Edwin Meese) دادستان کل ایالات متحده با شرکت یازده عضو و بودجه‌ای معادل ۵۰۰ هزار دلار، برای مدت یک‌سال تشکیل شد. در گزارش نهایی این کمیسیون، که سال بعد، در

۱۹۶۰ صفحه انتشار یافت، برخلاف گزارش کمیسیون قبلی، تأکید شد که بین عرضه مطالب و تصویب‌های مستهجن و پورنوگرافیک در کتابها و مجله‌ها و فیلم‌ها و برنامه‌های تلویزیونی و رفتار تجاوزآمیز برخی از بینندگان آنها علیه زنان و ارتکاب جنایات جنسی، رابطه علت و معلولی وجود دارد. به همین لحاظ، اعضای کمیسیون در این گزارش، خواستار تشدید سیاست‌های مقابله جویانه و وضع قوانین جدید ضد پورنوگرافی و گسترده شدن حوزه شمول آنها شدند. به طوری که به زودی و ابتدا در ایالت کارولینای شمالی و سپس در برخی ایالات دیگر، قوانین سخت‌گیرانه‌ای علیه انتشار و پخش مطالب و برنامه‌های مستهجن و پورنوگرافیک، به تصویب رسیدند. در عین حال، به دنبال انتشار گزارش مذکور، «اتحادیه آزادی‌های مدنی آمریکا» (The American Civil Liberties Union) و برخی دیگر از مخالفان سانسورهای مختلف به شدت علیه آن، اعتراض کردند.^{۱۸}

۴. کانادا

تجربه تشکیل کمیسیون‌های مطالعاتی و تحقیقاتی مربوط به مطبوعات، که نخستین بار در دوره پس از جنگ جهانی دوم، در انگلستان آغاز شد، در دهه‌های بعد در کانادا، نیز به سبب همبستگی‌های تاریخی و سیاسی دیرین آن دو کشور، تأثیر گذاشت.

به همین لحاظ تأسیس «کمیسیون سلطنتی روزنامه‌ها» (The Royal Commission on Newspapers- the Kent Commission) در سال ۱۹۸۰ در کانادا را می‌توان نمونه پیروی از یک تجربه قدیمی انگلیسی، در این کشور پراهمیت عضو جامعه مشترک‌المنافع انگلستان، به‌شمار آورد.

کمیسیون مذکور، که به توصیه پارلمان کانادا و به ریاست «تی. کنت» (T. Kent)، برای بررسی درباره مسائل مهم مطبوعات این کشور و به ویژه مقابله با آثار منفی انحصارهای بزرگ مطبوعاتی کمک به تحکیم هویت فرهنگی و تمامیت ملی آن، تشکیل شد، گزارش نهایی

خود را پس از یک سال مطالعه و تحقیق، در ۱۹۸۱ به پارلمان ارائه کرد. در این گزارش بیش از هرچیز، از تأثیر نامطلوب تمرکز اقتصادی مطبوعات علیه استقلال عمل هیأت‌های تحریریه روزنامه‌ها و مسؤولیت‌های آنها در

برابر همگان، سخن به میان آمده بود. به دنبال آن، نقش منفی انحصارهای مطبوعاتی در روند زندگی اقتصادی، اجتماعی و فکری جامعه کانادا و همبستگی ملی آن، مورد تأکید قرار گرفته بود.

در توصیه‌های عمومی گزارش یادشده برای بهبود وضع مطبوعات کانادا، از ضرورت کمک روزنامه‌ها به پیشرفت روند دموکراسی، اهمیت استقلال حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و تنوع و کثرت‌گرایی نشریات، پرهیز از شیوه‌های روزنامه‌نگاری هیجان‌انگیز، پاسخگویی به نیازهای واقعی همگان و توجه به راهنمایی خوانندگان به جای پیروی از آنان، سخن گفته شده بود.

و تحقیق درباره بهبود وضع روزنامه‌ها و مجله‌ها صورت گرفت، مهم‌ترین نمونه تشکیل کمیسیون‌های مأمور پژوهش راجع به ارتباطات، در ممالک در حال توسعه به‌شمار می‌رود.

«کمیسیون مطبوعات» (The Press Commission)، در اکتبر ۱۹۵۲، به عنوان نخستین نمونه کمیسیون‌های موردنظر پارلمان هند در «قانون کمیسیون‌های تحقیق» (The Commission of Inquiry Act) که به تازگی تصویب شده بود، تأسیس شد. ریاست این کمیسیون را، «راجا حیاکشا» (Rajadhyaksha)، جقوقدان هندی به عهده داشت و اعضای آن را عده‌ای از شخصیت‌های

■ مسائل خاص و سایل ارتباط جمعی، مسائل تکنولوژی‌های نوین ارتباطی و تأثیر در زمینه‌های مختلف زندگی اجتماعی، مسائل هماهنگی در سازماندهی فعالیت‌های ارتباطی و مسائل ارتباطات بین‌المللی و منطقه‌ای، زمینه‌های ضروری پژوهش‌های ارتباطی در کشور محسوب می‌شوند.

در گزارش «کمیسیون سلطنتی روزنامه‌ها»، علاوه بر نکات مذکور، با توجه به مبانی اخلاقی حرفه‌ای موردنظر «انجمن ناشران روزنامه‌های روزانه کانادا» (The Canadian Daily Newspapers Publishing Association) روزنامه‌نگاری، شامل «آزادی»، «صحت عمل»، «بی‌طرفی»، «رعایت اخلاق»، و «احترام به زندگی خصوصی» و همچنین «مسئولیت»، «استقلال» و «دستیابی به اطلاعات» نیز تأکید شده بود.^{۱۹}

باید یادآوری کرد که پیش از تشکیل کمیسیون سلطنتی مطبوعات کانادا و پس از آن هم، کمیسیون‌های سلطنتی خاص با کسب مأموریت از طرف پارلمان این کشور و همچنین کمیته‌های ویژه مأمور از سوی دولت فدرال کانادا، به ترتیب در سال‌های ۱۹۲۸، ۱۹۵۱ و ۱۹۵۷ و سال‌های ۱۹۳۲، ۱۹۶۵ و ۱۹۸۵ به مطالعه و تحقیق درباره مسائل رادیو و تلویزیون، پرداخته بودند.^{۲۰}

۵. هند

تجربه هند در ایجاد «کمیسیون مطبوعات» که در نخستین سال‌های پس از استقلال این کشور، به توصیه پارلمان آن کشور، برای مطالعه

علمی برجسته این کشور، تشکیل می‌دادند. گزارش نهایی «کمیسیون مطبوعات» شامل سه قسمت مهم، در سال ۱۹۵۴ انتشار یافت. در این گزارش علاوه بر اصول کلی نظری و از جمله تعریف جامعه از «آزادی مطبوعات» و نقش‌های اجتماعی روزنامه‌ها و مجله‌ها، بر ضرورت تدوین مقررات تخصصی مطبوعاتی، کمک به پیشرفت و توسعه مطبوعات و به‌ویژه حمایت از نشریه‌های کوچک و مستقل محلی و تحول فعالیت خبرگزاری‌ها، تأکید شده بود.^{۲۱}

در گزارش مذکور، برای بهبود وضع مطبوعات هند، چند توصیه مهم به‌منظور وضع قوانین جدید صورت گرفت، که در سال‌های بعد، به تدریج با همکاری حکومت و پارلمان، تحقق یافت.

مهم‌ترین این توصیه‌ها، شامل موارد زیر بودند:

۱. بهبود شرایط کار روزنامه‌نگاران حرفه‌ای، از لحاظ دستمزد، ارتقای شغلی، شرایط زندگی، تأمین اجتماعی و بازنشستگی؛
۲. اصلاح قانون دفتر ثبت رسمی مطبوعات و ایجاد یک سازمان مستقل در این زمینه، برای کمک به توسعه روزنامه‌ها و مجله‌ها و ارائه گزارش سالانه آن به پارلمان؛
۳. ایجاد یک «شورای مطبوعات» برای

حراست از آزادی مطبوعات، رهنمود دادن به روزنامه‌ها و مجله‌ها از طریق تدوین مقررات اخلاقی روزنامه‌نگاری، بهبود شیوه‌های استخدام روزنامه‌نگاران جدید و پیشرفت آموزش حرفه‌ای روزنامه‌نگاری؛

۴. تجدیدنظر در سازماندهی مطبوعات، در جهت مقابله با انحصارهای بزرگ و انطباق شرایط مالکیت و مدیریت صنعت مطبوعات با منافع عمومی؛

۵. تدوین مقررات خاص برای تعیین قیمت روزنامه‌ها براساس تعداد و قطع صفحات، به‌منظور جلوگیری از افزایش بهای خودسرانه نشریات و رقابت‌های بی‌رویه صاحبان آنها در بالا بردن قیمت‌ها؛

۶. ایجاد یک «شورای تبلیغات بازرگانی»،

نتیجه‌گیری: در راه کوشش‌های پژوهشی مشابه در ایران

با سیری در تجربه‌های کمیسیون‌ها و کمیته‌های پژوهشی مختلف مأمور از سوی پارلمان‌ها و حکومت‌های کشورهای یادشده در زمینه‌های ارتباطی، این انتظار پدید می‌آید که در ایران نیز هرچه زودتر برای بررسی مسائل ارتباطات کشور و انطباق هرچه بیشتر عملکرد آنها با نیازها و مصالح ملی، گام‌های مشابهی برداشته شود.

شرایط کنونی جامعه ایران، در مرحله کوشش برای ادامه بازسازی کشور و پیشبرد برنامه‌های توسعه و نقش حساس ارتباطات جمعی در جلب مشارکت عمومی به منظور کمک به تحقق آنها و نیز اهمیت روزافزون

با بررسی تجربه‌های کشورهای دیگر در زمینه‌های ارتباطی، این انتظار پدید می‌آید که در ایران نیز هرچه زودتر برای بررسی مسائل ارتباطات کشور و انطباق هرچه بیشتر عملکرد آنها با نیازها و مصالح ملی، گام‌های مشابهی برداشته شود.

تکنیک‌های نوین ارتباطی در دگرگونی و پیشرفت جوامع معاصر در سطح جهانی، توجه به بهبود و هماهنگی و پیشرفت وسایل و امکانات ارتباطی، در ابعاد و جهات گوناگون را بسیار ضروری ساخته است.

با در نظر گرفتن آن که هرگونه اقدام در راه کاربرد بهتر ارتباطات باید براساس مبانی صحیح پیش‌نگری، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صورت گیرد، انجام تحقیق‌های علمی همه‌جانبه در زمینه‌های مختلف عملکردها و کاربردهای ارتباطات، غیرقابل اجتناب به نظر می‌رسد. در این مورد، همان‌گونه که یادآوری شد، بسیاری دیگر از کشورهای جهان در دهه‌های اخیر، تجربه‌های سودمندی داشته‌اند و انجام چنین تحقیقاتی را اساس آینده‌نگری‌های ارتباطی قرار داده‌اند.

تجربه‌های کشورهای دیگر نشان داده‌اند که بهبود و پیشرفت هیچ‌یک از زمینه‌ها و شاخه‌های ارتباطی، بدون توجه به مجموعه شرایط و عوامل مؤثر در تمام آنها، به‌صورت مطلوب امکان‌پذیر نیست و تأثیرهای متقابل و پیچیده عناصر متعدد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، مطالعات و تحقیقات وسیع در ابعاد مختلف را ایجاب می‌کند.

تردید نیست که برای آغاز پژوهش‌های ارتباطی ملی، باید بیش از هرچیز به نیازهای

مردم کشور در زمینه‌های گوناگون ارتباطات توجه کرد و با تعیین یک چارچوب کلی جهت تحقیقات جامع ارتباطی، نوعی اولویت‌بندی را نیز موردنظر قرار داد و بر مبنای آنها، طرح‌های پژوهشی مختلف را، مرحله به مرحله و گام به گام به اجرا گذاشت.

در حال حاضر، تحت تأثیر شرایط نامطلوب پیش از پیروزی انقلاب اسلامی و فراهم نشدن امکانات مساعد در نخستین سال‌های پس از انقلاب، به سبب اوضاع و احوال ناشی از جنگ تحمیلی، تمامی زمینه‌های ضروری پژوهش‌های ارتباطات، همچنان دست‌نخورده مانده‌اند. این زمینه‌ها را به‌طور اجمال می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد:

الف - مسائل ارتباطات جمعی

در سال‌های اخیر به مطالعه و تحقیق درباره مسائل خاص وسائل ارتباط جمعی، همچون اصلاح قانون مطبوعات - به‌منظور بهبود شرایط تأسیس و اداره روزنامه‌ها و مجله‌ها و انطباق بیشتر حاکمیت قانون با مقتضیات فضای عمومی آزادی فعالیت آنها و تأمین استقلال اقتصادی نشریات، از طریق نهادینه ساختن کمک‌های دولتی و نظم‌دهی قانونی و حرفه‌ای آگهی‌های بازرگانی مورد استفاده آنها - تدوین قانون جدید اداره رادیو و تلویزیون، به لحاظ پاسخگویی به نیازهای عمومی و منافع و مصالح مملکتی و مقابله با هجوم فرهنگی خارجی، وضع قانون تأمین استقلال حرفه روزنامه‌نگاری، از طریق تشویق تشکل‌های صنفی و تصویب مقررات مربوط به شناسایی قانونی این حرفه همچون حرفه‌های مستقل دیگر (مانند پزشکی و وکالت دادگستری)، که در کشورهای دیگر راجع به آنها در دهه‌های گذشته، کمیسیون‌ها و کمیته‌های تحقیق متعدد ایجاد شده‌اند، توجه کافی مبذول شده است.

ب - مسائل تکنولوژی‌های نوین ارتباطی
پیشرفت‌های سریع و پیچیدگی‌های خاص تکنولوژی‌های نوین ارتباطی و تأثیر مستقیم آنها در عملکردها و کاربردهای ارتباطات جمعی و نیز زمینه‌های مختلف زندگی اجتماعی، ایجاب می‌کند که درباره کاربرد این تکنولوژی‌ها، مقتضیات آینده‌نگرانه، مورد توجه قرار گیرند و پس از انجام پژوهش‌های علمی همه‌جانبه و ارائه گزارش‌های دقیق

با شرکت نمایندگان مطبوعات و آژانس‌های آگهی‌های بازرگانی، به‌منظور کمک مشورتی در تدوین اصول اخلاقی تبلیغات بازرگانی، انجام پژوهش‌های بازاریابی و بررسی‌های منظم در مورد خوانندگان مطبوعات؛

۷. تأسیس یک بنگاه خاص بازرگانی دولتی برای تأمین کاغذ مورد نیاز مطبوعات؛
۸. تشکیل یک بنگاه عمومی برای اداره خبرگزاری مطبوعاتی هند (The Press Trust of India) و تجدید سازمان خبرگزاری‌های دیگر.

براساس پیشنهادهای یادشده، پارلمان هند در طول نیمه دوم دهه ۱۹۵۰ و در دهه ۱۹۶۰، چند قانون مهم، شامل «قانون روزنامه‌نگاران حرفه‌ای و کارکنان دیگر روزنامه» (۱۹۵۵) (The Working Journalists and other Newspaper Employees (condition of service) and Miscellaneous Provision Act, 1955)، «اصلاح قانون ثبت مطبوعات و کتاب‌ها» (۱۹۵۶) (The Press and Registration of books Act, 1956.) «قانون قیمت و صفحه روزنامه» (۱۹۵۶) و «قانون قیمت و صفحه روزنامه» (The Newspaper (Price and paye) Act, 1956) را «قانون شورای مطبوعات» (۱۹۶۵) (The Press Council Act, 1956) تصویب کرد.^{۲۲}

Statut de L'O.R.T.F. Le Rapport Paye- Paris: Journaux Officiels. 1970.

8. Rapport Sur les Problemes Poses Par les Sociétés de rédacteurs. Rapport au Gouvernement. Paris: le Documentation Francaise/ 1970, 974 pp.

9. Simon NORA/ Alain Minc L' Information de la Societe': Rapport au President de La Republique. Paris: La Documentation Francaise/ Editions du Seuil 1978.

10. Georges VEDEL. La Gestion des Entreprises de Presse: Avis adopte, Par le Conseil Economique et Social. Paris: journaux Officiels, 1979/45 pp.

11. Charles Debbasch. Droit de L' Audio Visuel, 4eme c'dition. Paris: Dalloz, 1995, pp. 115-116.

12. Armand Mattelart et Yves Stourdze, Technologie, Culture et Communication, Rapport au Ministere de la Recherche et de L'Industrie, Paris: La Documentation Francaise, 1982, 214 p.

13. Gerard Thery, Les autoroutes de L' Information: Rapport au Premier Ministre Paris: La Documentation Francaise, 1994, 127 p.

14. The Commission on freedom of the Press A free and Responsible Press. Chicago: University of Chicago, Press, 1947.

15. William E. Francois Introduction to Mass Communications and Mass Media Columbus, Ohio: Grid, 1977. pp 171-177.

16. William E. Francois, Introduction to Mass Communications and Mass Media. Colombos, Ohio, Grid, 1977, PP 178-179.

17. Todd Hunt and Brent D. Ruben. Mass Communication: Producers and Consumers. New- York: Harper, 1993, P. 88.

— Joseph Dominick et al, Broadcasting, Cable and Beyond; An Introdtion to Modern Electronic Media, New-York: Mc Graw-Hill, 1990, PP. 368- 369.

18. Stan Le Roy Wilson. Mass Media/ Mass culture: An Introduction- New- York: Mc Graw-Hill. 1993, D. 84.

19. T. Kent. Royal Commission on Newspapers Report. Ottawa: Canadian Publishing Centre, 1981.

Denis Mc Quail, Media Performance: Mass Communication and the Public Interest. London, Sage, 1992, pp. 39-41.

20. Michel Fillion "Broadcasting and Cultural Identity: the Canadian Experience", Media Culture and Society, Vol 18, No. 3 July 1996. pp. 447-467.

21. M. CHALAPATHI BAU. the Press, New Delhi: National Book Trust, 1975, pp. 162-167.

22. M. V. Desai. Communications Policies In India. Paris: Unesco, 1977 pp. 28-31.

مطالعات و تحقیقات تخصصی برای ایجاد هماهنگی در سازماندهی فعالیت‌های ارتباطی نیز ضروری است.

ت - مسائل ارتباطات بین‌المللی و منطقه‌ای
علاوه بر مسائل فوق، با توجه به شرایط بین‌المللی، به سبب روند سریع «جهانی‌سازی ارتباطات» که از مقتضیات خاص سرمایه‌داری برای یکپارچگی فعالیت‌های اقتصادی در سرتاسر کره زمین، سرچشمه گرفته است و در همین جهت، به ترویج سیاست‌ها و خط‌مشی‌های خاص «مقررات زدایی» و «خصوصی‌سازی» در اکثر کشورهای دنیا، منتهی شده است، باید به پژوهش‌های ارتباطی بین‌المللی، برای شناخت کامل آخرین تحولات ارتباطات جهانی و تأثیرهای احتمالی منفی یا مثبت آنها در عملکردهای ارتباطی داخلی نیز توجه داشت و به این طریق، هدف‌های انقلاب اسلامی در جهت منافع و مصالح ملی را مورد حراست قرار داد. در همین زمینه، اهمیت مطالعات و تحقیقات ویژه منطقه‌ای، در چارچوب همبستگی‌های کشورهای عضو کنفرانس اسلامی و سازمان «اگو» و نظایر آنها هم شایان توجه است. □

پی‌نویس‌ها:

۱. معتمدزاده، دکتر کاظم، و نوس کلی پیش‌طرح تحقیق جامع درباره ارتباطات در ایران. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، معاونت مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خرداد ۱۳۶۹.

2. Royal Commission on the Press/ 1947-9/ (Chairman: Sir William D. Ross) Report. London: HMSO/ 1949 Cmnd 7700, One Longish Volume.

3. Royal Commission on the Press/ 1961-2/ (Chairman: Lord Shawcross) Report. London: HMSO Cmnd 1811.

Royal Commission on the Press/ 1964-7/ Interim Report: the National Newspaper Industry. London: HMSO 1976 Cmnd 6433.

Royal Commission on the Press (1964-7) Final Report Appendices, London: HMSO 1977 Cmnd 6810-1.

4. Royal Commission on the Press, 1974-77/ (Chairman: O.R. Mc Gregor) Final Report. London: HMSO 1977 Cmnd 6810.

5. Lalcut Committee, 1989, 1990 Report. London: HMSO 1990.

6. James Watson and Anne Hill. A Dictionary of Communication and Media Studies. third Edition. London: Edward Arnold, 1993.

7. Rapport de la Commission' Etude du

مربوط به آنها، قانونگذاری‌ها و سیاست‌گذاری‌های خاص این تکنولوژی‌ها، انجام یابند. عدم توجه کافی به مطالعه و تحقیق در مورد «کامپیوتری سازی جامعه» در دوره پیش از انقلاب و نیز در دوره پس از انقلاب، بی‌اعتنایی به ضرورت پژوهش جامعه راجع به چگونگی استفاده و آثار اجتماعی نوارهای ویدئو کاست و تکرار برخورد مشابه با مسأله کاربرد برنامه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای در سال‌های اخیر و همچنین بی‌اعتنایی کنونی به اهمیت بررسی‌های علمی همه جانبه برای آینده‌نگری و سیاست‌گذاری درباره «بزرگراه‌های اطلاعاتی» و نفوذ روزافزون شبکه‌های جدید جهانی نظیر «اینترنِت»، نمونه‌های مهم نقطه ضعف‌های موجود در مورد پژوهش‌های ارتباطی ملی، محسوب می‌شوند.

پ - مسائل هماهنگی در سازماندهی فعالیت‌های ارتباطی

آینده‌نگری و سیاست‌گذاری ارتباط ملی، به‌صورت صحیح و مؤثر آنها، مستلزم آن است که در سازماندهی و مدیریت فعالیت‌های مختلف ارتباطات، مخصوصاً در زمینه‌های همگرایی ارتباطات جمعی سمعی و بصری (رادیو و تلویزیون)، ارتباطات دور و ارتباطات کامپیوتری، هماهنگی و همکاری برقرار باشد. در حالی که در این مورد، تحت‌تأثیر تشکیلات و شیوه‌های اجرایی ناموزون باقی مانده از گذشته، رویه‌ها و خط‌مشی‌های متفاوت، اجرا می‌شوند. به عنوان مثال، در زمینه ارتباطات کامپیوتری و انفورماتیک، به لحاظ کاربردها و نظارت‌ها، در دو سازمان جداگانه (سازمان برنامه و بودجه، وزارت پست و تلگراف و تلفن) تصمیم‌گیری و خدمت‌دهی می‌شود. همچنین در زمینه استفاده از شبکه‌های اطلاع‌رسانی جهانی، سه سازمان متمایز، شامل «مرکز انتقال داده‌ها» وابسته به وزارت پست و تلگراف و تلفن، «مرکز فیزیک نظری» وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی و مؤسسه «ندارایانه» وابسته به شهرداری تهران، با برنامه‌ها و شیوه‌های خاص خود، فعالیت می‌کنند. در صورتی که از پیش، بربنای پژوهش‌های تخصصی در مورد کاربردهای انفورماتیک و تله‌ماتیک و تصویب مقررات خاص آنها، تعیین چگونگی استفاده مطلوب در این زمینه، امکان‌پذیر بود. بنابراین انجام